આ.ાં

પ્રુ

હરિ

હરગોવનદા

૨૬૩

આવૃત્તિ ૧ લ

સંવત ૧૯

કિં

.ગ્યા છે.

ા.

ાથા

પૂર

શૃંગાર.

વિષયો

કાવ્યો-

પ્રસિદ્ધ

મનહર

ના છતાં

૪૮૯

જીવનદાસ.

.મદાવાદ.

કાવ્ય દીપક.

કિંમત માત્ર રૂ. ૦-૪-૦

ની પોળમાં હરિભાઈ

થ ” પ્રેસમાં છાપી.

લેખકની વિજ્ઞપ્તિ.

આજકાલ આપણા હિંદુઓ ધર્મને બ્હાને હજારો રૂપિયા ખર્ચ કરે છે, અને તેથી પોતાને કૃતકૃત્ય માને છે; પરંતુ ધર્મનું ખરૂં રહસ્ય સમજ્યા વિના કેવળ ધર્મ ઢોંગીઓના આડંબરથી અંજાઈ તેઓના આંતરિક જીવનચરિત્રો તરફ દુર્લક્ષ કરી હજારો અને લાખો રૂપિયા અંધ પરંપરા ન્યાયે ધર્મના નામે વાવરે છે. **જે દાનથી ધર્મનું આત્માનું કે જનસમાજનું કલ્યાણ ન થાય તેવા દાનને ધર્મ માનવો તેનું નામજ અંધશ્રદ્ધા.**

હાલ આપણા દેશમાં ઘણા માણસો ફક્ત અંધશ્રદ્ધાળુઓના દ્રવ્યથીજ તાગડધિન્ના કરી નિરૂદ્યમી બની બેસી રહે છે. જાણે પોતાને મફતના માલ ખાવાને ઈશ્વરે સરજેલા છે. અને તેઓનું પોષણ કરવામાંજ ધર્મનું રહસ્ય સમાયલું છે એમ તેઓ સર્વને મનાવે છે. તેઓ નથી તો ધર્મનું કલ્યાણ કરતા, અથવા નથી પોતાના આત્માનું કે દેશનું કલ્યાણ કરતા. ફક્ત પોતાની ક્ષુદ્ર વિષયવાસનાઓને પોષીને પાપ કર્મમાં પ્રવર્તે છે.

આ લેખ કોઇના ઉપર દ્વેષભાવથી કે કોઈની નિંદા કરવાના હેતુથી લખવામાં આવ્યો નથી, પરંતુ આજકાલ આપણી અંધશ્રદ્ધાથી આપણા દ્રવ્યની કેવી અને કેટલી ખુવારી થાય છે તેનું દિગ્દર્શન કરાવવાના કારણેજ લખવામાં આવ્યો છે. મ્હારો અને આ લેખમાં વર્ણવેલા ધર્મ ઢોંગીઓનો પ્રસંગ અક્ષરશઃ સત્ય છે. તેવા ધુતારાઓની જાળમાં નહિ સપડાવાના ઉપદેશ રૂપજ આ હકીકત સજ્જનો સમક્ષ મુકવામાં આવી છે. પોતે નિરક્ષર હોવા છતાં પણ ખાલી વિદ્વતાનો ડોળ બતાવી ભોળા અને અંધશ્રદ્ધાળુ જનોને ભરમાવનારાઓની અત્યારે આ ભારતભૂમિમાં ખોટ નથી. માટે મ્હારા ભોળા બંધુઓ તેવા ધર્મ ઢોંગીઓને ઓળખી કહાડી તેમને દૂરથી નવગજના નમસ્કાર કરી ધર્મના ખરા રહસ્યને સમજતા થશે, તો આ લેખકનો પરિશ્રમ સફળ થયો ગણાશે. **સુજ્ઞેષુ કિં બહુના.**

ડંકપુર—ભાદ્રપદ શુકલ નવમી. } લી૦
વિક્રમાર્ક ૧૯૭૨. } **“ લેખક. ”**

॥ ॐ तत्सत् परमात्मन्

આધુનિક અંધશ્રદ્ધા.

હરિગીત.

હું એક વેળા ન્હાઇ ધોઇ સ્નાન સંધ્યાદિ કરી,
મુજ ઘેરથી જાવા બજારે નીકળ્યો તૈયાર થઇ;
તે દિવસ પૂર્ણિમા હતી આસોતણી તેથી કરી,
ઝાઝી હતી ત્યાં ભીડ રસ્તા માંહિ યાત્રાળુ તણી. ૧

રસ્તે ઘણી મુશ્કેલીથી હું તે સમે જાતો હતો,
પળવાર થઇ જાતાં હતાં નિર્દોષ કૈં આલિંગનો;
ઉભા હતા ત્યાં ચાર શિષ્યો સાથ રસ્તે મ્હાતમા.
જાણે ઉભા ગણ વર્ગ સાથે શંભુના સરખા બીજા. ૨

દેખી હૃદયમાં પ્રેમ મુજને પ્રકટતાં હું ત્યાં ગયો,
બે હસ્તથી વંદન કરી સ્હામો જઇ ઉભો રહ્યો;
જાણે અમી વરસાવતા નિજ નેત્ર મુજપર નાખીને,
"**बच्चा कहां रहेता तुंहै**" એવી રીતે પૂછ્યું મ્હને. ૩

મ્હેં હસ્ત જોડીને કહ્યું આ નગરને હું વિપ્ર છું,
ને આપ જેવા સંતજનની ચરણરજ ઇચ્છુંજ છું;
બોલ્યા પછી તે મ્હાતમા "**बच्चा बडा तुं भक्त है,**"
"**इच्छा हमारी आज तेरा धामको पावन करै.**" ૪

મ્હેં તો વિચાર્યું આજનો દિન ઉગિયો સુવર્ણનો,
આવ્યો અચાનક યોગ રૂડા સંતની સેવા તણો;
બોલ્યો પ્રભુ ધનભાગ્ય મ્હારૂં દાસને આજ્ઞા કરો,
સેવા કરી થાઉં કૃતારથ ધામ મુજ પાવન કરો. ૫

યોગી કહે "हम आज तेरे धाम रोटी पायगे,"
"दिखलाव तेरा धाम चेला संग तेरी आयगे;"
હું બોલિયો ચાલો પ્રભુ દુકાન મ્હારી દાખવું,
તે ઠામ દશ વાગે પ્રભુ કરૂણા કરીને આવવું. ૬

ચાલ્યા બજારે તે પછી સૌ શિષ્ય હું ને સંત તે,
ગિરદી ઘણી જામી હતી મુશ્કેલ કરવો પંથને;
જાણે ચઢ્યું પૂર માનવીનું મસ્તકો મોજાં સમાં,
કે લાલ લીલાં મચ્છ જેવાં પાઘડાં હાલી રહ્યાં. ૭

નૌકા સમી ત્યાં ગાડીઓ કૈં કૈં જતી દેખાય છે,
નીચાં ઉંચાં બે બાજુનાં ઘર ભેખડો જેવાં દિસે;
કો આવતા કો જાય છે કો વમળ પેઠ ફર્યા કરે,
વ્હેતી સરિતા હોય ત્હેવું દૃશ્ય ત્યાં નજરે પડે. ૮

ચઢીને અમે વમળે મહા મુશ્કેલીથી મધ્યે પડ્યા,
સદ્ભાગ્યથી ગુરૂ શિષ્ય ને હું દુકાને પહોચી ગયા;
ગુરૂને કહ્યું આ ઠામ સર્વે આવજો દશ વાગતાં,
હું વાટ જોતો આપની બેસીશ તે વેળા યહાં. ૯

કરીને વિદાય પછી વિચાર્યું શી રીતે કરવું હવે,
આ ભીડ ભેદી ઘેર કેવી રીત જાવું માહરે;

ઘરમાંહી આવે તાવ તેતો વાત યાદ રહી નહિં,
કરશે રસોઇ કોણુ સંતો કારણે ઘરમાં તહી. ૧૦

બેઠો દુકાને હાથમાં કંઈ કામ લેવું ના ગમે,
મુજ ચિત્ત ચકડોળે ચઢયું કેવી રીતે કરવું હવે;
મુજ દેહ દુકાને હતો મન તો હતું વિચારમાં,
કરવી વ્યવસ્થા શી રીતે આવે ન કાંઈ ખ્યાલમાં. ૧૧

ઉઠયો પછી દુકાનથી નવ વાગતાં ઘર આવવા,
સંતો બિચારા દુઃખી થાશે વાર થાશે જો કદા;
લઇ શાક આવ્યો ઘેર તો કંઈ રંગ જુદો ત્યાં હતો,
તે જોઇને મુજ મન વિષે બહુ ખેદ તો વ્યાપી ગયો. ૧૨

આવ્યો હતો મુજ પ્રેમદાને તાવ ઝાઝો તે સમે,
બે ચાર ઓઢી ગોદડાં તે તો સુતીતી તે સમે;
ઘરમાં હતાં બે બાળ કે'વા લાગિયાં રડીને તહીં,
"બાપા ચઢયો છે તાવ મ્હારી માત આ સૂતી અહીં." ૧૩

ઉર એક ચિંતા તો હતી તેમાં વળી બીજી ભળી,
પડતા ઉપર પાટુ પડે તેવી દશા મ્હારી થઈ;
મનમાં મુઝાયો હું ઘણો કરવું હવે કેવી રીતે,
આ બાળકો ને યોગિયોની પેર કરવી શી રીતે. ૧૪

આવ્યો બજારે હું ફરી કંઇ ભીડને ભેદી કરી,
લીધી રૂપૈયા બે તણી બરફી અને મોળી પુરી;
બેઠો દુકાને વાટ જોતો સંતને આવ્યા તણી,
દશનો થતાં ડંકો સવારી આવી ત્યાં સંતો તણી. ૧૫

પાયે નમી હું બોલિયો ચાલો પ્રભુ તો કે' "चलो"
ચાલ્યા પછી સરવે અમો આવ્યા ગૃહે આનંદમાં;
આદર કરી અદકો પછી મુજ ગૃહ વિષે પધરાવિયા,
આજ્ઞા કરો હાજર ઉભો છું દાસ પર કરીને દયા. ૧૬

કહે સંત "कितनी देर है" તો મ્હેં કહ્યું તૈયાર છે,
"जलपात्र दे दे" સંત બોલ્યા મ્હેં કહ્યું તૈયાર છે;
મ્હેં તો બિછાવ્યા પાટલા સૌ સંતને પધરાવવા,
પત્રાળીઓ મુકી દીધી આસન કરી જળનાં ત્યહાં. ૧૭

પ્રીતે પખાળી ચર્ણ સૌ તૈયાર થઈ ઉભા તહીં,
આવો બિરાજો પાટલે મ્હેં એમ ત્યાં વાણી કહી;
મધ્યે બિરાજ્યા સ્વામિજી બે પાસ શિષ્યો શોભતા,
જેવા ગ્રહોમાં ચંદ્ર શોભે તેમ તે તો ઓપતા. ૧૮

મ્હેં પિરશ્યાં પત્રાળીમાં બરફી અને પુરી ત્યહાં,
મુક્યું અથાણું કેરીનું મરચાં તણી ચૂરી ત્યહાં;
જે જોઇએ તે માગજો બેસો જમો મહારાજજી,
એવું કહી મ્હેં આજની બીના ટુંકામાં સૌ કહી. ૧૯

ત્યાં બોલિયા યોગી "बडा है भक्त तु भगवंतका,"
"करता बडा सन्मान तुं यजमान साधु संतका;"
"कुच लड्डु बड्डु लायदे क्या खांडका पत्थर धरा,"
"हम योगियोंका आज त्हें बुलायके ठठ्ठा किया." ૨૦

"दो चार दिनसे क्षेत्रमे लड्डु जलेबी पावता,"
"ऐसा कबु हम जानते तो कायकुं यहां आवता;"

"हम जानताके आज पक्के माल पायेंगे यहां,"
"कंगाल तुं क्या कर शके सन्मान साधु संतका." ૨૧

જે ભક્તિની જ્યોતી હતી મુજ ઉરમાં તે ગુલ થઇ,
ધિક્કાર વ્યાપ્યો મુજને કો દાંભિકો આવ્યા અહીં;
મ્હેં ઓળખ્યા સાધુ તણા પોશાકમાં શયતાનને,
જાણ્યું સુવર્ણ થકી મઢેલા ઝેરના આ કુંભ છે. ૨૨

ગર્દભ દિસે આ સિંહ કેરા ચામડે વિંટાયલા,
રે રે પ્રભુ મ્હેં શું કર્યું અપરાધની કરજે ક્ષમા;
હું બોલિયો મહારાજ જે શક્તિ હતી તે મ્હેં કર્યું,
અપરાધ મ્હેં કીધો પ્રભુનો આજ આ'વું આદર્યું. ૨૩

ઉઠયા જમી તે બાદ બાળક માટ કાંઇ ન રાખિયું,
પીડા ટળે ઝટ તો ભલું મ્હેં એમ અંતરમાં કહ્યું;
અડ્ડો લગાવ્યો ઢોંગીએ બેઠા બિછાનું પાથરી,
યમદૂત શ્યા ઉઠે નહિં ચોટયા ગુંદરની ગારથી. ૨૪

મુજને કહ્યું કે "आव बच्चा बात कछु तुझको कहे"
"कछु वस्त्र दे दे संतको इतना हमारा स्वाल है,"
શક્તિ નથી મહારાજ મ્હારી એમ મ્હેં મુખથી કહ્યું,
તે સાંભળી તે ઢોંગીએ બહુ કોપથી મુજને કહ્યું. ૨૫

"तुम देखना हम योगियोका स्वाल त्हें मिथ्या किया,"
"हमको सताया आज उसका फल अवश्यहि पायगा;"
તો મ્હેં કહ્યું કે સંત કોદિ શ્રાપ તો દેતા નથી,
ને ઢોંગીઓના શ્રાપ તે તો અંગને અડતા નથી. ૨૬

બોલ્યા ઘણા અપશબ્દ ઝાઝી રીશ મુજ ઉપર કરી,
"तुं क्या समजता आप देके भस्म मैं करता अभी;"
આ સાંભળીને વે'ણ મ્હારા ઉરમાં અગ્નિ થયો,
અતિ ક્રોધની ઉર્મી થકી નિષ્ઠુર વચન હું બોલિયો. ૨૭
જાઓ ધુતારા જોગટાઓ જોગને લજવાવતા,
સાધુ બની શું સાધિયું છો સૌ અતિથી નર્કના;
ખાઈ મફતના માલ પાપી પીંડનું પોષણ કરો,
મસ્તાન પાડાસ્યા બની શું દેશનું હિત આદરો. ૨૮
તમ અંગ ઉપર છે ગરમ આ વસ્ત્ર તેમ છતાં તમે,
મુજ પાસ માગો વસ્ત્ર બીજાં ધિક્ક છે તમ ભેખને;
મ્હારા સમા ભોળાજનોને છેતરો પાખંડથી,
જાઓ સિધાવો આંહિથી ઝાઝું હવે કહેતો નથી. ૨૯
ઉઠયા પછી એ જોગને લજવાવનારા જોગટા,
વાગ્યા બરાબર બાર ત્યાર પછી ટળી ચોટી પીડા;
બાળક બિચારાં માહ્યરાં ભૂખ્યાં રહ્યાં કોવારથી,
તરૂણી બિચારી તાવલીની ખબર પણ પૂછી નથી. ૩૦
આજે ઉઠી કો દુષ્ટનું મ્હેં મુખ તો જોયું હશે,
આ પૂર્ણિમાનો દિવસ આજ અકાજ મ્હેં ખોયો ખરે;
પાણી કર્યું મુજ ગાંઠથી દુકાનનો વકરો ગયો,
મેં પોષિયા પાખંડીને હું અંધશ્રદ્ધાળુ થયો. ૩૧

×

ઓ અંધશ્રદ્ધાળુ જનો આ વાત વાંચી સાર લ્યો,
પૈસા તમારાનો તમો ઉપયોગ શુભ ઠામે કરો;

મેવા મિઠાઇ આપીને પાખંડીને પોષો નહિં,
વિષથી ભરેલા નાગને પયપાન દઇ પોષો નહિં. ૩૨

ખાઇ મફતના માલ બાવા મસ્ત પાડા શ્યા ફરે,
બે ચાર રાખે ચેલિયો ગાંજો સુકો પીતા ફરે;
આડંબરેથી આંજીને જગ ધૂતનારા તેજ છે,
આ દેશને આપત્તિમાં ડુબાવનારા તેજ છે. ૩૩

બાળક તમારાં પાઇ માટે પેટ કૂટીને રડે,
તેને ન આપો પાઇ પણ પાખંડીને પોષો તમે;
એ અંધશ્રદ્ધા કેટલી શાણા વિચાર કરો ઉરે,
એ શું તમારા દેશનું કે ધર્મનું રૂડું કરે. ૩૪

પોતે પડે ઉંડા કુવામાં અન્યને ઉતારતા,
બાવા બની જગ ધૂતવાનો ઢોંગ જુઠો ધારતા;
સંસારમાંથી ભાગીને સરકારને ધરનારના,
માબાપના ને આપના ને સર્વના ખોટા કર્યા. ૩૫

ચશ્માં ચઢાવી બૂટ પ્હેરી છત્રી કરમાં ઝાલતા,
મન માનતાં વસ્રો સજી ભોળા જનો ભરમાવતા;
વકતા ઘણો તો શું થયું! બકતો ઘણું તો શું થયું?
મન વાન્છના ત્યાગી નહિ સંસાર ત્યાગે શું થયું! ૩૬

ઉપદેશ આપે અન્યને પણ આપ તો પાળે નહિં,
ખટરસ અને મિષ્ટાન્નના ભોજન વિના ચાલે નહિં;
દમડા દબાવી રાખતા તો ધર્મનું લક્ષણ કયું?
મદ મોહ લોભ તજ્યો નહિં સંસાર ત્યાગે શું થયું? ૩૭

બાવા બની ચોળે વિભૂતિ મસ્તકે રાખે જટા,
ધૂણી ધિકાવે અલખ ગાયે ઠાઠ રાખે સિધ્ધના;
મુખથી ઉચ્ચારે રામને હૈયું હળાહળથી ભર્યું,
મન મેલને ત્યાગ્યો નહિં સંસાર ત્યાગે શું થયું ? ૩૮

જે ત્યાગ વૃત્તિ સંત તે જગમાં જવલ્લા હોય છે,
સૌ ભોગ રોગ સમાન માને નિર્વિકારી હોય છે;
તે ધર્મને તજતા નથી ખટરસ કદી જમતા નથી,
તે દ્રવ્ય સંઘરતા નથી ને નગ્રમાં વસતા નથી. ૩૯

તે કાલની કે કાળની ચિંતા કદી કરતા નથી,
તે માન કે અપમાનની પરવા કદી કરતા નથી;
હું સિદ્ધ છું કે સંત છું એવું મુખે વદતા નથી,
નિજ વિદ્વતાનો ગર્વ તે મનમાં જરા ધરતા નથી. ૪૦

ભારેલ અગ્નિ પેઠ તે સંસારમાં છાના રહે,
જળમાં તણાતા હોય તેવી રીત તે ફરતા ફરે;
મુખથી રટે હરનામ મિથ્યા દંભમાં દિન ના ખુએ,
પાષાણમાં ને કાષ્ટમાં ને સર્વમાં હરિને જુએ. ૪૧

સાધુ તણાં જે લક્ષણો તે ઢોંગીયોમાં ના દિસે,
લાખો જનોમાં કોઇ એવો આવતો કોહિ હશે;
પણ કાગ કેરી પંક્તિમાં ના હંસ તો છાનો રહે,
રેંણી અને કરણી વડે તે સર્વથી જુદો પડે. ૪૨

સંસાર ત્યાગી વિષય સૌનો ત્યાગ કીધો જેમણે,
તપ વ્રત કરી નિજ પ્રાણને વશ રાખવાનો જેમને;

તેવા જનોને ઘૃત અને પચના પદાર્થો આપીને,
શા માટ લલચાવી બગાડો ત્યાગો તેવાને તમે. ૪૩

×

હે દેશના ધનવંત ને દાની દયાળુ સજ્જનો,
ધન દાન વેળાએ તમો વિવેક બુદ્ધિ વાપરો;
પાળો ભલે દુખથી પીડાતા અંધ તેમ અપંગને,
ટાળો દુઃખીનાં દર્દ તો આશીષ અંતરની મળે ૪૪

વિદ્યા કળા વિજ્ઞાન અર્થે દ્રવ્ય કેરો વ્યય કરો,
આ દેશની આબાદીના પંથે રૂપૈયા વાવરો;
ધનવંત થાયે દેશ આ તેવા ઉપાયો આદરો,
લુચ્ચા ભિખારી થાય ઓછા તે રીતે વર્તન કરો. ૪૫

જે દ્રવ્યથી શુભ ધર્મની વૃદ્ધિ જગતમાં થાય ના,
જે દ્રવ્યથી નિજ દેશની કારીગરી પોષાય ના;
જે દ્રવ્યથી વિદ્યા કળા વિજ્ઞાન વૃદ્ધિ થાય ના,
જે દ્રવ્યથી દુઃખ ના ટળે પરમાર્થ તે કહેવાય ના. ૪૬

પાખંડીને પોષો તમે પરમાર્થ તે કહેવાય ના,
જશ ખાટવા ધન વાવરો પરમાર્થ તે કહેવાય ના;
નિજ સ્વાર્થ માટે જે કરો પરમાર્થ તે કહેવાય ના,
ભરતા વિષે ધન જે ભરો પરમાર્થ તે કહેવાય ના. ૪૭

પરમાર્થને બ્હાને હજારો રૂપિયા હોમાય છે,
તે દ્રવ્યથી કેવળ વિષયની વાસના પોષાય છે;
શણગાર ને શૃંગારમાં તે દ્રવ્યનો વ્યય થાય છે,
તે દ્રવ્ય દેનારા અને લેનાર નર્કે જાય છે. ૮૪

દૃષ્ટિ તમારી અન્ય દેશો પર તમે નાખી જુઓ,
ત્યાં ધર્મ સંસ્થાઓ તણી ખુબી જરા ન્યાળી જુઓ;
લાખો રૂપૈયા ધર્મ સંસ્થામાં જમાં ત્યાં થાય છે,
તે દ્રવ્યનો તે દેશના કલ્યાણમાં વ્યય થાય છે. ૪૯

ખટરસ જમાડી દાંભિકોની વૃદ્ધિ તે કરતા નથી,
ભીખ આપીને ભીખ માગતો નિજ દેશને કરતા નથી;
લુચ્ચા લફંગા આળસુને આશરો દેતા નથી,
ને વૈભવોમાં ખર્ચ કરવા દાન તે દેતા નથી. ૫૦

તે દ્રવ્યથી ચાલે હજારો ધર્મનાં વિદ્યાલયો,
તે દ્રવ્યથી ચાલે હજારો ધર્મ ઔષધમંદિરો;
તે દ્રવ્યથી તે દેશની કારીગરી પોષાય છે,
એવી રીતે ત્યાં ધર્મના પૈસા તણો વ્યય થાય છે. ૫૧

આ દેશમાં ઢોંગી ધૂતારા ધર્મનું બ્હાનું ધરી,
લાખો રૂપૈયા લૂંટતા ભોળા જનોને ભોળવી;
"देखो हमारा लालजीको लड्डु चैये खांडका."
"दो चार चैये शाक करदे भोग तुं भगवानका." ५२

"सुवर्ण मोतीमालका श्रृंगार चैये लालको,"
"शैया बनादे और छत्रपलंग दे दे लालको,"
"श्री लालजीके द्वारको तुं चांदीसे मढवायदे,"
"महाभोगमें कुछ दामको तुं यहां जमा करवायदे." ५३

"पक्के कपूरी पान अच्छे देख लाना चाहिए,"
"म्हा मूल सच्चे मोतीका चूना लगाना चाहिए;"
"कत्था सुपारी और केसर कस्तुरी भी डालना,"
"बीडा बनाना प्रेमसे मुखवास मेरे लालका." ५४

"गौ बेल गाडी लालको घोडा गधैया लालका,"
"सब चेलीं चेला लालजीका मैं बधैया लालका;"
"तुं लालजीका भक्त लाड लडाव मेरे लालकुं,"
સૌ લાલજીનું નામ ને મહારાજજીના કામનું. ૫૫

લાખો કરોડો દામની એ રીત આહુતી થતી,
તેથી કરી આ દેશની થાતી જરૂર અધોગતી;
જે દેશમાં નાણાં તણો ઉપયોગ ઉલટો થાયછે,
તે દેશ લક્ષ્મિવંત હોય છતાં ગરીબ ગણાયછે. ૫૬

આ દેશમાં લાખો જનો ધંધો તજી નિજ ઘેરથી,
ખાવા મફતના માલ સાધુ થાય છે પાખંડથી;
ભમતા ફરે તે દેશમાં જ્યાં જ્યાં સદાવૃત હોય ત્યાં,
મેવા મિઠાઇ ખાઇને બેફિકર થઇ વસતા ત્યહાં. ૫૭

નિર્ધન બિચારા દેશના કારીગરો મ્હેનત કરી,
સૂકો મળે ના રોટલો ભરતા પરાણે પેટ કૈં;
જે આળસુ એદી બની કરનાર નિર્ધન દેશને,
તેતો સદાવૃતમાં સુખે મનમાનતાં ભોજન જમે. ૫૮

નિર્ધન તણાં સંતાન પૈસા વિણ વિદ્યા ના ભણે,
ઉત્સાહી બુદ્ધિવંત હોયે ત્હોય તે પાછા પડે;
કારીગરી આ દેશની લય થાય છે આશ્રય વિના,
ને દેશ આખો અંધશ્રદ્ધામાં તણાતો જાય હા! ૫૯

લાખો જનો ભૂખે મરી પરધર્મમાં વટલાય છે,
ને કૈં હજારો મણ તણો દરરોજ ભોગ ધરાય છે;

દુઃખથી પા.
કારણ નથી સંસ્થા.
મુકી ધરમને બાજુએ ,
લોકો બિચારા શું કરે દુખથી .

હે બંધુઓ એ રીત હિંદુ ધર્મની જડ જા.
કારણ તમારા ધર્મનું ધન અન્યથા ખર્ચાય છે;
ત્યાગી તમારી અંધશ્રદ્ધા દેશનું હિત દીલ ધરો,
બુદ્ધિ ખિલાવો ગોખીને ઉપદેશ આ અમૃત સમો. ૬૩

ॐ શાન્તિઃ શાન્તિઃ શાન્તિઃ

સમાપ્ત.

	૧૨-૦
ના.	૦-૧૨-૦
ભાગ ૫ મો.	૦-૧૨-૦
. કુસુમ ભાગ ૧ લો.	૦-૧૨-૦
લતા યાને કંટકમાં ગુલાબ.	૧-૮-૦
તરૂણુતપસ્વિની.	૧-૮-૦
કુમુદકુમારી-(સચિત્ર.)	૧-૮-૦
કુસુમ લતા (એક રસિક નોવેલ)	૧-૦-૦
સુગુણ સવિતા. "	૦-૮-૦
વિશ્વજીત ઉર્ફે વિશ્વાસઘાતનં.	૦-૮-૦
વિશ્વપ્રભા.	૦-૮-૦

આ સિવાય અમારી તથા મુંબાઇની છાપેલી ઘણી જાતની નોવેલો અમારી દુકાનેથી કીફાયત ભાવેથી મળશે.

મળવાનું ઠેકાણું:—

હરગોવનદાસ હરજીવનદાસ બુકસેલર

પાનકોર નાકા—અમદાવાદ.